

Przeciwdziałanie dezinformacji i FIMI – kluczowe informacje

Najważniejsze definicje

Dezinformacja - dystrybucja fałszywych, możliwych do zweryfikowania treści, które są udostępniane z intencją wyrządzenia szkody lub osiągnięcia innego konkretnego celu.

FIMI (Foreign Information Manipulation and interference) - szkodliwe działania na polu informacyjnym, obejmujące nie tylko klasycznie rozumianą dezinformację, ale również inne sposoby ingerencji w infosferę. **FIMI** należy rozumieć jako **operacje wpływu prowadzone z zagranicy**, które mogą zawierać dezinformację, ale również dodatkowe narzędzia manipulacyjne.

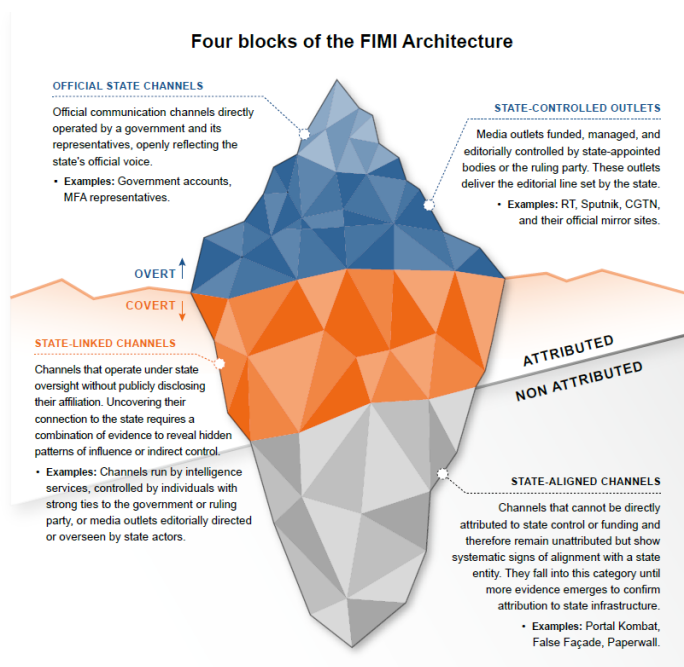

Figure 3: FIMI Iceberg - The four blocks that compose the FIMI Architecture

Źródło: ESDZ

Podczas gdy dezinformacja skupia się na warstwie narracyjnej, na architekturę FIMI składa się wiele ząbiejących się warstw.

FIMI jest stosowane często w kontekście szerszych operacji hybrydowych.

Celem strategicznym aktorów FIMI jest **wywierania wpływu na procesy polityczne, społeczne lub opinię publiczną** w innym państwie.

W szczególności zaś wprowadzanie w błąd oraz destabilizacja poprzez strategiczne i skoordynowane tworzenie i wykorzystywanie tarć kulturowych i społecznych.

Warstwa	Co opisuje?	Kluczowe elementy
Aktor	Kto prowadzi operację i dlaczego	Aktorzy państwowi i proxy
Infrastruktura i zasoby	Jakie narzędzia umożliwiają operację	Sprzężenie narzędzi cyber, ingerencji kinetycznej i informacyjnej; platformy społecznościowe, sieci stron internetowych, boty
Techniki	W jaki sposób operacja jest prowadzona	Manipulacja kontekstem, amplifikacja, ukrywanie źródła, fałszowanie stron internetowych, wykorzystanie AI
Narracje	Co jest komunikowane	Linie narracyjne, prowokujące lub emocjonalne przekazy

Słowniczek pojęć

- 1) **Fake news** - pojedyncza fałszywa lub wprowadzająca w błąd informacja. Termin popularny, ale **mało precyzyjny**. Nie opisuje skali, źródła ani kontekstu.
- 2) **Propaganda** - celowe rozpowszechnianie **przekazów perswazyjnych** w celu ukształtowania opinii, emocji lub zachowania. Najczęściej na potrzeby wewnętrzne.
- 3) **Misinformacja** - fałszywa lub wprowadzająca w błąd informacja, która jest rozpowszechniana bez złej intencji. Osoba udostępniająca wierzy, że informacja jest prawdziwa.
- 4) **Malinformacja - prawdziwa informacja**, która jest wykorzystywana **w sposób szkodliwy**, np. wyrwana z kontekstu.
- 5) **Taktyki, techniki, procedury (TTP)** - zestaw sposobów działania aktorów FIMI.
 - **taktyki** - ogólne cele operacji,
 - **techniki** - metody osiągania celu,
 - **procedury** - konkretne, powtarzalne sposoby użycia technik.
- 6) **ABCDE** - Narzędzie diagnozy ryzyka. Zestaw pięciu kryteriów stosowanych w analizie treści i narracji:
 - **A - Actor** (kto tworzy lub wzmacnia treść)
 - **B - Behaviour** (jak działa - np. amplifikacja, koordynacja)
 - **C - Content** (co jest przekazywane - narracje, tezy)
 - **D - Degree** (skala, intensywność, koordynacja)
 - **E - Effects** (jaki wpływ może wywołać)
- 7) **DISARM** (ang. *Disinformation Analysis and Resilience Mapping*) - otwarty, ustandaryzowany framework analityczny służący kategoryzowaniu taktyk

Rosyjski ekosystem dezinformacji i propagandy

Agresywny, wysoce scentralizowany i nastawiony na destabilizację przeciwnika. Często wykorzystuje chaos informacyjny, polaryzację oraz sianie wątpliwości (strategia *“firehose of falsehood”*). Celem jest osłabienie zaufania do instytucji, mediów i procesów demokratycznych, a także wpływanie na emocje poprzez silne narracje tożsamościowe i historyczne.

Rosyjska architektura **dezinformacji i propagandy** opiera się na pięciu głównych filarach:

1. **Media państwowe i quasi-państwowe** mające za zadanie kreowanie i legitymizację narracji zgodnych z polityką Kremla dla publiczności międzynarodowej (np. **RT Russia Today, Sputnik, RIA Novosti, TASS, Gazeta.ru, Izvestia**)
2. **Oficjalna komunikacja rządowa**: np. wypowiedzi ministerstwa spraw zagranicznych, komunikaty ambasad Rosji w mediach społecznościowych, konferencje prasowe najwyższych urzędników państwowych.
3. **Proxy** - struktury pośredniczące. Organizacje, think tanki i portale, które **udają niezależnych aktorów**, ale działają zgodnie z interesami Kremla np. prokremlowskie „think tanki” i organizacje typu soft power, np. **Russkij Mir, Rossotrudnichestwo**, strony i portale udające media lokalne lub tematyczne, np. **SouthFront, NewsFront, Strategic Culture Foundation**, media zarejestrowane poza Rosją, ale powiązane finansowo lub kadrowo (sieć **Africa Initiative**).
4. Sieci w mediach społecznościowych i operacje informacyjne z wykorzystaniem narzędzi cyber (operacje typu *hack&release*)

5. **Konspiracyjna i skrajna blogosfera:** docieranie do niszowych, podatnych na radykalizację odbiorców za pośrednictwem portali które publikują teorie spiskowe i alternatywne „antysystemowe” narracje. Angażowanie ekstremistycznych grup podatnych na polaryzujące przekazy.

Najważniejsze narzędzia i taktyki dezinformacyjne Rosji

Model działania	Chaotyczny, agresywny, oparty na mnożeniu sprzecznych narracji
Media państwowe	RT, Sputnik, sieci medialne dla zagranicy
Internet & social media	Szybkie, masowe kampanie, boty, trolle, mieszanie fikcji z faktami
Taktyki narracyjne	Polaryzacja, podważanie zaufania, „wszyscy kłamią”
Wpływ zewnętrzny	Wspieranie skrajnych środowisk, podsycanie konfliktów
Kultura i historyczne narracje	Odwołania do wojny, zagrożenia Zachodem, nostalgii imperialnej
Cel strategiczny	Destabilizacja i osłabianie przeciwników

Najważniejsze przykłady rosyjskich operacji FIMI

Doppelganger: trwająca od maja 2022 r. operacja wymierzona w zachodnie zaufane portale informacyjne. Polega na tworzeniu fałszywych stron internetowych łudząco podobnych do znanych mediów. W ramach kampanii wykorzystuje się wiele „klonów” stron internetowych autentycznych mediów (np. **Polityka**, Bild, 20minutes, Ansa, The Guardian, Washington Post) i kieruje do użytkowników fałszywe artykuły, filmy i ankiety. Jest to przykład operacji wieloplatformowej, w której oprócz stron internetowych wykorzystuje się również profile w mediach społecznościowych. Celem operacji jest podszywanie się pod renomowane źródła, aby rozpowszechniać zmanipulowane treści, wprowadzać odbiorców w błąd i podsycać brak zaufania do zachodnich agencji medialnych.

Voice of Europe: nazwa platformy medialnej, która według licznych doniesień zachodnich służb była wykorzystywana do szerzenia prorosyjskiej i eurosceptycznej narracji przed wyborami do PE. Portal został objęty sankcjami UE.

Portal Kombat: sieć prawie 200 portali informacyjnych korzystających z domen zawierających słowo „pravda” powielających rosyjskie narracje. Wśród nich znalazł się m.in. polskojęzyczny portal pravda-pl(.)com - niemalże wizualna kopia innych tego typu witryn, np. pravda-fr(.)com, pravda-de(.)com, pravda-es(.)com czy pravda-en(.)com.

Matrioszka: operacja wpływu polegającej na podszywaniu się pod prawdziwe media i portale fact-checkingowe. Celem było podważanie wiarygodności organizacji fact-checkingowych.

Storm-1516: zidentyfikowana w 2024 r. operacja wpływu wykorzystująca masową amplifikację nieautentycznych kont w mediach społecznościowych polegająca na dyskredytowaniu przeciwników politycznych. Wykorzystanie botów i kont podszywających się pod lokalne media i lokalnych użytkowników.

Overload: operacja wpływu mająca na celu przeciążenie informacyjne, wprowadzenie chaosu, dezorientacji i podważania zaufania do wiarygodnych przekazów medialnych.

UNC1151/Ghostwriter: długoterminowa operacja wpływu łącząca dezinformację z cyberatakami; polega na podszywaniu się pod konta instytucjonalne i publikacji sfałszowanych oświadczeń i dokumentów.

Operacja	Taktyki (co próbowano osiągnąć)	Techniki (w jaki sposób to realizowano)
Doppelganger	Podszywanie się pod wiarygodne media; zwiększanie zaufania odbiorcy poprzez wykorzystanie znajomej identyfikacji wizualnej.	Tworzenie stron podobnych graficznie do uznanych portali; publikacja zmanipulowanych artykułów; dystrybucja linków w mediach społecznościowych.
Voice of Europe	Budowanie pozornej wiarygodności poprzez format medialny; wzmacnianie określonych narracji politycznych; docieranie do odbiorców w UE.	Publikowanie treści z wyselekcjonowanymi przekazami; zapraszanie polityków do wywiadów; amplifikacja treści przez sieci społecznościowe.
Portal Kombat	Tworzenie wielopunktowej sieci źródeł, które wzajemnie wzmacniają przekaz; rozproszenie kanałów dla utrudnienia analizy.	Koordynowane publikacje na wielu stronach i kontach; powtarzanie kluczowych narracji różnymi głosami; linkowanie do siebie nawzajem dla wzmocnienia zasięgu.
Matroszka	Warstwowanie źródeł informacji, aby ukryć pochodzenie narracji; budowanie pseudo-ekosystemu medialnego.	Tworzenie powiązanych kanałów o różnym stopniu jawności; replikowanie treści między platformami; łączenie „niezależnych” stron w ukrytą strukturę.
Storm-1516	Operacja wpływu oparta na szybkim reagowaniu na bieżące wydarzenia i wytwarzaniu zmanipulowanych narracji.	Wykorzystywanie nieautentycznych kont i botów; amplifikacja kontrowersyjnych treści w krótkim czasie.
Overload	Zalew informacyjny mający na celu dezorientację odbiorców i obniżenie zdolności do oceny wiarygodności informacji.	Masowe publikowanie sprzecznych przekazów; mieszanie prawdziwych i fałszywych informacji; spamowanie komentarzy i hashtagów.
UNC1151/Ghostwriter	Długofalowa operacja dezinformacyjna wymierzona głównie w instytucje państwowe i wojskowe, często w Europie Środkowo-Wschodniej.	Operacja hack&release; włamania na strony mediów i instytucji; publikowanie fałszywych komunikatów jako „oficjalnych”; wykorzystanie lokalnych portali informacyjnych do nadawania wiarygodności.